

KULLUK PAZARINDA ZARAR ETMEMEK

Prof. Dr. Ali ÇELİK¹

Ebû Mâlik Haris bin Âsım el -Eş'arî (r.a)'den rivayet edildiğine göre, Rasûlüllah (s.a.v) şöyle buyurmuştur:

"Her insan (her gün) sabah kalkıp (pazara çıkar), nefsini satışı arz eder. Kimi onu âzâd eder(kurtarır) kim i de helak eder."

Hadisin Anlattıkları:

Şüphesiz her müslümanın en büyük arzusu dünya ve âhiretin mutluluk ve saadetine ulaşmaktır. Bunun için de gününü İslâm'a uygun bir şekilde yaşamak; hayatını Hakk'a uydurmak çabası içinde olur. Akıp giden zamanı, İslâm'ın getirdiği mesaj ile gönül dünyasını renklendirebilen, bunu hayata yansıtabilen mümin, dünya ve âhiret mutluluğunu kazanma konusunda hayli mesafe kat etmiş demektir. Hadis-i şerifte Peygamber Efendimiz, her müslümanın bir günlük yaşayışını, pazara çıkan bir pazarcıya benzeterek yapacağı alışveriş sonunda elde edeceği sonucu hatırlatmakta, şu dünyada kulluk pazarına çıkmış olan inanan her müminin hayatını İslâm'a uydurması konusunda uyanık, dikkatli olunması gerektiğine işaret etmektedir. Kulluk pazarında kâr etmenin ilk şartı, ne yaptığının, nasıl ve niçin yaptığının farkında olmak, yani İslâmî şuura/bilince sahip olmaktır. Kısaca hem kendi nefesine karşı hem de içinde yaşadığı topluma karşı sorumluluk bilinci içinde olmaktır.

Gününü İslâmî âdab ve erkânına uygun olarak yaşamak, haram - helal sınırlarına dikkat etmek, insanlara imkânları ölçüsünde faydalı olmak özellikle her işinde iyi niyet sahibi olmakla mümkündür. Bilinen gerçek şudur ki, iyi niyet sahibi olmak, âdetlere dahi ibâdet sevabı kazandırır.

¹ Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

İbn Receb el-Hanbelî(ö.795 h.), *Câmiu'l-Ulûm ve'l-Hikem*² isimli eserinde Ebu Davud es-Sicistânî (275/)'nin şöyle söylediğini nakleder:

Rasûlüllah (s.a.v)'den nakledilmiş beşyüz bin hadis yazdım, onların için şu kitabımdaki –yani Sünen – hadisleri seçtim. İçinde 4800 hadis bulunmaktadır.³ Bu dört bin hadis içinden şu dört hadis, insanın dinini yaşaması için yeterlidir:

1-“*Ameller niyete göredir. Herkesin niyet ettiği ne ise, eline geçecek olan şey ancak odur. Artık her kim nail olacağı bir dünya (malı) veya nikah edeceği bir kadından dolayı hicret etmiş ise, onun hicreti (Allah ve Rasulünün rızasına değil) hiret etmiş olduğu şeydir.*”⁴

2-“*Mâlâyânîyi terk etmek, kişinin Müslümanlığının güzelliğindedir*”⁵

3-“*Mümin, kendi nefsi için razı olduğu şeyi mümin kardeşi için de razı olmadıkça kâmil mümin olamaz.*”⁶

4-“*Helal belli, haram da bellidir, ikisi arasında (helal mı haram mı belli olmayan) şüpheli şeyler vardır ki, çok kimseler bunları bilmezler. Her kim şüpheli şeylerden sakınırsa, ırzını da dinini de tertemiz tutmuş olur. Her kim şüpheli şeylere dalarsa (içine girmek yasak olan) koruluk etrafında davalarını otlatan bir çoban gibi, çok sürmez içeriye dalabilir. Haberiniz olsun her devlet başkanının kendine mahsus bir koruluğu olur. Gözünüzü açın; Allah'ın yeryüzündeki koruluğu da haram ettiği şeylerdir. Haberiniz olsun ki beden içinde bir lokmacık et parçası vardır ki, o iyi olursa bütün beden iyi olur; bozuk olursa bütün beden bozulur. İşte o (et parçası) kalptir.*”⁷

Hadisi şeriflerin verdiği mesajları şöyle özetlemek mümkündür:

- İster dünyevi ister uhrevî olsun her işimizde iyi niyet sahibi olmamız gerekmektedir. Zira iyi niyetle başlanan bir işin, sonu da iyi olur. Ayrıca bir başka gerçek vardır ki o da “Âdetle ibadet birbirinden ayıran nokta “niyet” tir. Nice âdet kabilinden olan işler vardır ki, sahibine taşıdığı niyete göre ibâdet sevabı

² İbn Receb el-Hanbelî, *Câmiu'l-Ulûm ve'l-Hikem*, (thk.Şuayb Arnaut, İbrahim Bâcis), I / 62-63, 1415/1995 Beyrut

³ Matbu nüshada bulunan hadis sayısı 5274'dür

⁴ Buhari, Bed'ul-Vahy,1; Müslim, İmare,10; Tirmizi, Talak,11

⁵ Tirmizi, Zühhd,11

⁶ Bu lafız, İbn Receb el-Hanbelî'nin naklettiği lafızdır. Aynı anlamı ifade etmekle birlikte bazı kelimelerde lafız farklarıyla da gelmiştir. Bkz. Müslim, İman,71,72

⁷ Buharî, İman, 39; Müslim,Musâkât,107-108;Tirmizi,Buyu,1

kazandırır. Yine Peygamberimiz hadislerinde “ **İnsanlar kıyamet gününde niyetlerine göre haşır olacaklardır**” buyurmuştur. Öyleyse niyetlerimizde samimi ve içten olmalıyız.

-- Mâlayaniyi terk etmek, biz ilgilendirmeyen şeylerden uzak durmak, hakkında sağlam ve doğru bilgi sahibi olmadığımız konularla ilgilenmemek, Müslüman olmanın getirdiği güzelliklerdendir. Böyle olan kimselerin başları selamette, gönülleri huzurludur. İnsanlar içinde daima saygı görürler. “**Elinden ve dilinden diğer insanların selamette olduğu, Müslüman**” olmanın yolu budur.

- Müslüman, diğergâm insandır. Bencil değildir. Yaratılanın yaradandan ötürü seven, kendisi için istediğini diğer mümin kardeşi için de isteyen insandır. Böyle insanlardan meydana gelen toplumlar, huzur toplumlarıdır. Sulh ve sükunun, barış ve huzurun, sosyal adâletin egemen olduğu toplumlarıdır. Yani İslâm toplumu.

-Helal ve haram çizgisine dikkat etmek. Hayatı bu ölçü içersinde yaşamak. Başkalarının hakkına, malına, canına tecavüz etmemek. Allah’ın koymuş olduğu sınırları çiğnememek. İnsan olsun, hayvan olsun, içinde yaşadığı coğrafya olsun her şeyin kendisine belli bir süre için emânet olarak veriliğinin bilinci içinde olmak. Ve hepsinden öte, bir hesap gününün olduğuna inanarak o günde nimetlendirildiği şeylerin hepsinden tek tek sorguya çekileceği düşüncesini hiçbir zaman unutmamak.

Bu hadisler bize, kulluk pazarında zarar etmemek için, kendimizi devamlı kontrol etmemiz gerektiğini öğütlemektedir. Konuşmalarımızda, davranışlarımızda, yememizde, içmemizde hatta sevgimizde yahut öfkemizde bile dikkatli olmamızı, hayatımızı bir disiplin içinde idâme ettirmemizi, duygularımızın ve bir takım kaprislerimizin esiri olmamamız gerektiğini anlatmaktadır. Unutulmalıdır ki, inandığınız gibi yaşamazsanız, yaşadığınız gibi inanmaya başlarsınız ki, bu da, insanın kendisine, fitratına yabancılaşması demektir.